

MICHAL KURZ

Architektonické proměny center českých měst 1945 – 1989

Bakalářská práce, FFUK, Praha 2012, 145 s. a 49 stran příloh

Architectural Transformation of Urban Centers. Czech Towns 1945 – 1989

Předmětem bakalářské práce Michala Kurze bylo zmapování a posouzení stavebních zásahů, které v poválečném období často výraznou měrou ovlivnily podobu center řady českých měst. Záměrem autora bylo architektonické a urbanistické zásahy pokud možno zařadit do kontextu vývojových proudů a trendů v dobové architektonické tvorbě i památkové péči. Spíše než podrobnou faktografii konkrétních staveb se autor snažil zachytit motivace, argumenty a atmosféru, které příslušné realizace provázely, jakým způsobem byly připravované či dokončené objekty v historických centrech prezentovány a případně i vnímány veřejností. Způsoby, jakými bylo do staletími utvářených struktur měst zasahováno, úzce souvisí s proměňujícím se vnímáním a posuzováním toho, co je nebo může být vnímáno společností jako památkově hodnotné. Současně, mají-li města sloužit životu svých obyvatel, musí se v čase proměňovat. Předmětem autorova zájmu se proto stalo vyrovnávání se jednotlivých měst a městských společností se současnými potřebami a nároky na vybavenost, komfortní služby, s vývojem vztahu k historii vlastního města, s proměnou estetických hledisek i s technologickým vývojem.

Práce byla časově vymezena léty 1945 – 1989, přičemž ve stručném úvodu z důvodu dodržení určité vývojové kontinuity, musela být výchozí hranice překročena. Razantní zásahy v městských centrech lze pozorovat již na konci 19. století a v meziválečném období, a nejsou tedy novinkou poválečné doby. Vývoj vztahu k historii měst, definice památkových objektů a strategie jejich zachování a obnovy se rovněž nezrodila až po roce 1945, ale vyvíjela se a proměňovala od konce devatenáctého století.

Jako výchozí korpus dat pro vzájemnou komparaci a pro doložení formulovaných tezí na konkrétních realizacích si autor zvolil soubor 71 současných okresních měst ČR s výjimkou hlavního města Prahy. Z jejich základní typologie, která je založena na vyhodnocení památkového fondu a typů zásahů do centra města, vychází klasifikace měst na kategorie A (památkové rezervace bez zásahů do centra nebo s minimálními zásahy) B (města v nichž byly do centra vsazeny nepříliš početné solitéry), C (města jejichž centra byla přestavěna, nebo je možné zásahy kvantifikovat jako početné). Na základě prvotní klasifikace potom autor zvolil pro jednotlivé typy měst vhodné reprezentanty, s nimiž pracoval metodou sondy. Památkové rezervace, které zůstaly zachovány v historické podobě do současnosti, zastupují Litoměřice a Cheb, typ B i C jsou představeny ve více případových studiích tak, aby bylo možné prostudovat jednotlivé typy zásahů ve vazbě na vývoj architektury a urbanismu. Při rozboru stavebního vývoje center jednotlivých měst, vyplynula do popředí proměnlivá role státních institucí, městské správy, expertních organizací a jednotlivců – úředníků či expertů (architektů, urbanistů).

Autor se u vybraných měst soustředil pouze na jejich historická centra, tedy nejstarší části, které zřetelně odrážejí kontinuitu vývoje a tradice daného města a jejichž případné proměny jsou obyvateli i návštěvníky vnímány nejcitlivěji. Předměstí zůstala stranou zájmu práce.

Pramennou základnu bakalářské práce tvořily dobové odborné publikace, periodický tisk, propagační materiály, spisový materiál orgánů památkové péče, v některých případech i denní tisk. Typologie i případové studie byly podloženy obrazovým materiálem z literatury, archivních fondu, veřejných elektronických zdrojů. Fotografie, pohlednice, mapy a plány nejsou pouze dokumentací, ale mají svůj význam pro analýzu zásahů do center měst. Vypovídají o estetickém ztvárnění, zasazení do prostoru, i hmotové vyváženosti. Autorovi se podařilo shromáždit foto dokumentaci pro celé zkoumané období, vytvořil si tak možnost posuzovat proměny prostoru.

Michal Kurz při zpracování zvolil tu nejnáročnější variantu. Rozhodl se pro velmi obsáhle pojednaný úvod a zevrubné zasazení do kontextu všech studovaných případů. Bakalářská práce tak představuje velmi nadstandartní a nestandartní dílo. Je napsána jako knížka pro vzdělanou, nicméně širší čtenářskou obec. Je formulovaná velmi kultivovaně; autor zvládl odbornou terminologii, přitom práci napsal čtivě. Zdařile kombinuje zevrubný přehledový text s případovými studiemi. Autora téma zaujalo natolik, že při zpracování výsledného textu převážila snaha vyložit jak probíhal vývoj vztahu široké společnosti, státu, především však expertů k městskému památkovému dědictví natolik, že narativ zastínil analýzu. Autor se zapomíná ptát kdo tak soudí, či je ten který názor a dostává se do pozice vykladače a hodnotitele minulosti. V přehledových částech není zcela zřejmé, či názory reprodukuje, zda závěry jsou jeho, odkud čerpal informace. Výkladové pasáže nejsou místy dostatečně podepřené odkazy na zdroje (s. 14 – citace Le Corbusiera bez odkazu; s. 32 -33, 37 – 39, 85-86, 92 – 93 rozbor televizního seriálu bez odkazu na zdroj, díl, na s. 97 by v poznámce 155 měl být odkaz na zdroj citace, s. 98 citace architekta Davida Vávry bez odkazu). Naopak případové studie jsou správně podloženy historiografií, dobovým teoretickým diskursem, publicistikou i archivními prameny, zejména úředními spisy, na nichž autor sleduje průběh rozhodování. Tyto pasáže práce dokládají, že autor zvládl řemeslo historikovy práce. Autor umí pracovat s prameny, což dokázal v analytických částech i v předchozí seminární práci. Studie se autorovi příliš rozrostla, omezoval růst dalších stránek. Při odevzdávání práce už nebyl čas ji s odstupem redigovat a případně doplnit odkazy.

Přes tyto kritické výhrady hodnotím práci Michala Kurze velmi pozitivně. Na bakalářské úrovni předložil obdivuhodný a výjimečný výsledek. Práci velmi ráda doporučuji k úspěšné obhajobě.

Prof. PhDr. Luďa Klusáková CSc.